

Oponentský posudek bakalářské práce Marie Hykešové, Život na středověkém dvoře: Komparace dvora Karla IV. a Jiřího z Poděbrad

Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, akademický rok 2010/11

Práce začíná konstatováním: „Tématem je každodenní život na středověkém dvoře“ – jaká konkrétní témata v dvorském životě však chce autorka sledovat však vymezeno není. Proto se ptám, jak se tematizuje každodennost v historickém bádání?

Následuje uvedení tří hledisek nazírání na to, co je to panovnický dvůr: personální – dějové (společenský a kulturní život) – prostorové, ale je to pouze výčet aspektů bez hlubší charakteristiky. V úvodu je samozřejmě takový stručný výčet možný, ale pak je zapotřebí se tomu na jiném místě práce věnovat – a k tomu nedošlo. Autorka pak ani v práci podle těchto hledisek svůj text nestrukturovala.

Porovnání osobností obou monarchů v kontextu doby (s. 6) – je věnován jeden odstavec, kde je uvedeno, že Karel je z vládnoucí dynastie a Jiřík zvolený král – víc nic. U historické práce by se předpokládalo, že vymezí dobu panování obou panovníků a fáze středověku. Také si stanoví řadu otázek ve vztahu k tématu, které by mohly být načrtnuty už v úvodu a pak dále rozpracovány na jiném místě práce: např. porovnání společenského původu obou panovníků, jejich rodinného a kulturního zázemí, výchovy, perspektiv, věku, v jakém se ujali panovnické funkce a s jakými cíli, za jakých politických a ekonomických souvislostí – a jak tyto proměnlivé okolnosti ovlivňovaly každodenní témata dvorského života v průběhu jejich vlády. Pak by bylo také možné zohlednit, že osobnosti, doba i dvory mají svou vnitřní dynamiku a dynamický vnější rámec (ten bylo třeba v práci také vymezit). Autorka podle mého dojmu vnímá dvůr i osobnost každého z panovníků jako statickou záležitost, navíc bez pozornějšího pohledu na proměny doby.

Karlova doba bez charakteristiky a Jiříkova doba charakterizovaná jen zmínkou o husitské revoluci a dvojí víře – a co mezinárodní souvislosti a výběr osobností dvora, postavení krále (císaře) v království?

Pokus o charakteristiku Karlova dvora je pak na s. 8 v kap. METODOLOGIE (?), kde není nutný a ani ucelený.

METODOLOGIE (s. 7)

Dějiny dějin každodennosti na 11 řádcích – ale žádná charakteristika pracovní metody, tematizace apod. Co vlastně patří ke každodennosti dvorského života? Mínil tím autorka každodennost panovníka, dvořana, služebníka, hosta? Jakou (nebo cí) každodennost je schopná podle zvolených pramenů sledovat? Čím se liší dějiny každodennosti od dějin např. kulturních, politických?

Do kapitoly „Metodologie“ je zařazen i obecný výčet pramenů z jakých je možné poznat DVORSKÉ PROSTŘEDÍ – jsou uvedeny pouze písemné prameny (budiž, pokud by se to týkalo života na dvoře), ale není nutné při stanovené otázce z jakých zdrojů lze poznat dvorské prostředí zkoumat i jiné prameny? Prostředí souvisí s prostorem, a ten vymezuje architektura v kontextu místa – v tomto případě architektura hradů, rezidencí, rezidenčních měst (viz s. 5, „prostorové hledisko“), která je zároveň zhmotněním reprezentace nejen panovníka, ale i dvora. Prostředí je též zachyceno v iluminacích a jiných zobrazeních. V práci nebylo nutné se tím zabývat, pokud to nebylo v zadání, ale při užití této formulace (dvorské

prostředí) je třeba se o obrazových pramenech alespoň zmínit a zdůvodnit proč (ne)byly v práci charakterizovány a zohledněny. Navíc v obrazové příloze jsou uvedeny dobové malby a plastiky, předměty (ovšem často bez náležité datace a lokalizace, která je nezbytná kvůli relevanci k době a tématu). Uvádí je autorka jako prameny nebo jako ilustrace? Vnímá vůbec rozdíl mezi výpovědní hodnotou iluminací z Velké kroniky Francie a obrazů M. Háška nebo S. Hudečka?

HODNOCENÍ PRAMENŮ (písemných) je pak ještě věnována samostatná kapitola 2. 1. (s. 9-10)

Očekávala bych po obecném úvodu spíše charakteristiku konkrétních pramenů k tématu, resp. kritické hodnocení jejich edic, které jsou v práci zmiňovány a uvedeny v závěrečném seznamu a porovnání pramenné základny obou dvorů ve vztahu k dějinám každodennosti. Při hodnocení pramenů a LITERATURY (kap. 2. 2., s. 10-12) nebylo ani tak nutné konstatovat, zda jich je či není dostatek (když stejně jejich evidence není vyčerpávající a není provedeno kvantitativní srovnání), ale bylo spíše potřebné tento výběr zdůvodnit, utřídit a kriticky zhodnotit – jakým způsobem a do jaké míry jsou tyto texty relevantní k tématům každodennosti? Zde je opět zřejmé, že bylo zapotřebí už v úvodu tematizovat „každodennost“ dvorského života.

PANOVNICKÝ DVŮR (s.12-22)

Kapitola, ve které jsou téměř všechny potřebné informace, ovšem bez chronologického nebo tematického utřídění – tedy bez logického sledu a bez ohledu na témata každodennosti. „Český panovnický dvůr se utvářel od počátku českého státu“ – to je předpoklad nebo doložená existence? Jaké jsou na to názory v české historiografii? Hned v další větě se píše o vlivu univerzitních mistrů a absolventů pražské univerzity – není ten skok od počátků státnosti k pražské univerzitě příliš unáhlený? Jaký je mezi tím časový rozdíl? Následuje věta o přemyslovském dvoře, ale bez podrobnější časové diferenciaci a hned zas se autorka zmiňuje o Lucemburcích: nemá instituce dvora v českých zemích nějaký postupný a strukturální vývoj závislý na společenském vývoji v českých zemích a na významu českého knížectví – království v říšském kontextu? Přijali Lucemburkové „český model“ nebo zavedli svůj? Vztahy světské a duchovní moci (i jejich povahy) snad procházely také nějakými změnami, ne? Karel IV. měl dokonce dost specifickou koncepci moci, která měla vliv i na postavení duchovních na jeho dvoře – co o tom víte? Zde by pomohla opomenutá kniha Karla Stejskala, Umění na dvoře Karla IV. (1978, 2003), nebo studie, které vznikly v souvislosti s významnou výstavou Císař Karel z Boží milosti (Praha, Národní galerie, 2006 – viz katalog výstavy)

DVŮR KARLA IV. (s. 23 – 43)

Nebylo by třeba předeslat něco o dvoře Jana Lucemburského, o perspektivách, které Jan svému synovi otevřel a o dělení a předávání moci (dvorské struktury) mezi nimi a o změnách, které Karel IV. v této záležitosti prosazoval jako markrabě, jako český a římský král, jako císař? Jaký význam v životě panovnického dvora měly v té době stavy? Byla pro Karla významná přemyslovská dvorská tradice? Či měl v oblasti každodennosti dvorského života ještě nějaké jiné vzory?

Jaká každodenní témata na dvoře Karla IV. autorka vlastně sleduje – a v jakém pořadí? Jakou roli v každodenním životě přikládá malířům, stavitelům katedrál (když je uvádí na předním místě)? Je rozdíl mezi každodenností panovníka a každodenností např. dvorského malíře?

Patří opravdu vše, o čem v této autorka kapitole píše, do každodenního života na panovnickém dvoře?

DVŮR JIŘÍHO Z PODEBRAD (s. 44 – 68)

Nebylo by zapotřebí nejdříve uvést proč a za jakých okolností byl Jiřík zvolen za českého krále, do jaké politické, společenské a kulturní situace vstoupil? V jakém stavu „zdědil“ a za jakých podmínek provozoval panovnický dvůr – jaké bylo jeho postavení v českých zemích a tedy, za jakých okolností, podmínek, s čí pomocí a kde (ne)mohl utvářet panovnický dvůr – a s jakými investicemi?

Opět mi není jasné jaká každodenní témata v této kapitole autorka sleduje.

ZÁVĚR (s. 75- 76)

Vzhledem k tomu, že celá práce je poznamenána tím, že si autorka dosti jasně neuvědomovala specifiku dějin každodennosti a možná si ani neuvědomila, že pod vlivem přečtené literatury volně přešla ke komparaci dvorského umění místo témat každodennosti, tak nutně muselo dojít k tomu, že v závěru není o čem psát, co s čím porovnávat a „měří se nádhera a velkolepost dvora Karla IV.“ s Jiříkovým „kompromisem mezi reprezentativností vladaře a husitskou umírněností“. Tak se stalo, že jasně a přehledně zadaná a vedoucím (zřejmě) tematizovaná práce se „nevlila“ do břehů dějin každodennosti, ale rozlila se do ne příliš uspořádaného přehledu všeho, co autorka naštrádala z přečtené literatury a písemných pramenů různého zaměření. Místy jsou potřebné podklady pro dějiny každodennosti jen zmíněné a nevyužité ve vztahu k zadání a hlavně nerozlišené od jiných historických témat. Předložený text pak autorka dozdobila vybranými „obrázky z dějin“, aniž by s jejich interpretací v textu účinně pracovala nebo alespoň v popisících nastínila jejich vztah k tématu.

Práce však vykazuje určitou snahu o zvládnutí doporučené literatury a pramenů i formální zpracování a strukturování textu, proto ji doporučuji k obhajobě, ovšem s hodnocením 3. A to jen s podmínkou, že se autorka pokusí vyjádřit k položeným otázkám a při obhajobě se bude snažit formulovat nový závěr práce po dodatečném vymezení témat každodennosti a vnějších kulturních rámců obou panovnických dvorů, aby přesvědčivě dokázala, že jejím tématem byl opravdu každodenní život na středověkém panovnickém dvoře.

Blanka Altová
V Trstěnici 17. 8. 2011